

KUOPION YLIOPISTO, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Sosiaalipsykologian pääaine

RAKKOLAINEN MARIA: ”Velat muuttuu saataviksi” - Motivoivan haastattelun periaatteiden toteutuminen Mikkelin vankilan parityönä toteutetuissa päihdehaastatteluissa

Pro gradu -tutkielma, 80 sivua, 15 liitettä (30 s.)

Ohjaajat: professori Anja Koski-Jännes ja ma. yliassistentti Mikko Saastamoinen

Maaliskuu 2004

Motivoiva haastattelu, vuorovaikutustutkimus, MISC

Tutkimuksen tavoitteena oli arvioida, noudattavatko Mikkelin vankilan parityönä toteutetut päihdehaastattelut motivoivan haastattelun vuorovaikutusperiaatteita ja henkeä. Terapeutin vuorovaikutustyylin on todettu ennustavan asiakkaan myönteisen muutoksen todennäköisyyttä. Haastattelujen vaikuttavuutta arvioin analysoimalla, miten haastattelijan käyttämä vuorovaikutustyyli vaikuttaa vangin muutospuheeseen sekä missä määrin vanki vastustaa haastattelijaa.

Teoreettisina lähtökohtina tutkimuksessa olivat motivoiva haastattelu (Miller & Rollnick 2002) sekä motivoivaan haastatteluun läheisesti liittyvä transteoreettinen muutosvaihemalli (Prochaska, Norcross & DiClemente 1994). Tutkimukseni viitekehystenä oli lisäksi vuorovaikutuksen dialogisuus ja auttamistyön vuorovaikutussuhteet (Mönkkönen 2002). Keskeisimmät käsitteet tutkimuksen kannalta olivat riippuvuus sekä motivaatio osana yksilön elämänhallintaa.

Toteutin tutkimuksen tutustumalla vankilan toimintaan, havainnoimalla ja videoimalla päihdehaastatteluja ja haastattelemalla vankeja istuntojen jälkeen. Keskeisin tutkimusmenetelmäni oli haastattelijoiden vuorovaikutustyylin ja haastattelutekniikan arvioiminen motivoivan haastattelun arvioimiseen kehitetyn MISC (Motivational Interviewing Skill Code) -koodausmenetelmän avulla (<http://motivationalinterview.org/training/MISC.PDF>). Suomensin koodauskäsikirjan ja analysoin kuusi videoitua ja litteroitua päihdehaastattelua ohjeistuksen mukaan. Koodaustuloksista analysoin missä määrin ja missä suhteessa haastattelijoiden ja vankien merkityksellisiä vuorovaikutusilmaisuja esiintyi haastatteluissa.

Tutkimus osoitti, että haastattelijoiden motivoivan haastattelumenetelmän hallinnassa ja vuorovaikutustaidoissa oli merkittäviä eroja. Eniten puutteita haastattelijoilla ilmeni motivoivan haastattelun erityistaidoissa, kuten reflektioiden ja yhteenvetojen tekemisessä vangin puheesta sekä vangin muutosuskon vahvistamisessa. Tutkimustulokset myös tukivat oletusta siitä, että mitä enemmän haastattelijat konfrontoi vankia, sitä enemmän tämä vastusti haastattelijaa sekä muutosta. Vastaavasti motivoivan haastattelun menetelmillä vangin puhe oli muutosmyönteisempää.

Tulevaisuudessa tulisi tutkia, missä määrin päihdehaastattelu käytännössä vastaa motivoivan haastattelun periaatteita ja miten haastattelumenetelmää voidaan soveltaa ilman, että sen motivoiva elementti katoaa. Motivoivan haastattelun periaatteet tulee määritellä selkeästi, jotta käytännön työssä, koulutuksessa ja arvioinneissa tavoitellut vuorovaikutustaidot ovat yhtenevät ennen kaikkea menetelmän vaikuttavuutta arvioitaessa. Tutkimus osoitti, että motivoivien haastattelutaitojen arviointi ja henkilökohtainen palaute tulee sisällyttää menetelmän koulutukseen sekä säännölliseen työnohjaukseen.